

אור יצחק
פרשת במדבר

הרה"ק
רבי יצחק
מראדזוויל

זי"ע

ניתן להשיג מדי

שבוע

לתרומות, הערות

אה"ק: 03-7200159

ארה"ב: 718-9260874

9260874@gmail.com

עבור גליון "שפת אמת

המבואר" - נא להרשם

באימייל

לשמוע השיעור בשפת אמת

בא"י - 0732951385,

בארה"ב (קול הלשון)

7183952440/3/1/2/9

יו"ר המערכת:

הרב יהודה הלוי וינגרטן -

עורך ראשי

הרב מרדכי יעקב שווייד

(מח"ס מנחת חיים)

חברי המערכת:

הרב אברהם ענגלענדער

הרב שמחה פרידמאן

(עורך הגליון "אהבת

שלום המבואר")

הרב יעקב שרגא לויפער

פרשת במדבר

הקדמה

מאמר זה של הרה"ק מראדוויל זי"ע, כולל בתוכו את יסודות תורת החסידות אשר היא גילוי נשמת ופנימיות התורה, שהיא הדביקות הפנימית שבתורה שהיא הרצון והמחשבה שבה, על ידי העבודה מתוך דביקות וביטול הישות, ושליטת קיום התוה"ק ולימוד חכמת התורה על מנת להגדיל את ישות הלומד והמקיים, מפני שהעושה כן אין לו תורה כלל, וכפי שנתבאר בארוכה בדברי רבינו כאן.

ואם אמנם דבריו של רבינו הק' מוזכרים ג"כ בכמה וכמה ספרי תלמידי בעש"ט הק' שכתבו בחריפות שהלומד להתייהר אינו לו תורה כלל וכלשון רבינו דאינה תורה אלא חכמה בעלמא, הרי שבמאמר זה נתבאר הענין בביאור עמוק ומתוק, אשר כל מהות התורה היא כמקור מעין מים חיים אשר על ידה ממשיכים את המים ממקום גבוה לאין שיעור וערך עד להשגת בני ישראל המתדבקים בו ית"ש, והיא כל מציאות קדושת התורה הק', אשר בלימוד התוה"ק מתוך דביקות מתעוררת הארת הנשמה' החלק אלוק ממעל שבאיש ישראל המאירה לו את נשמת התורה שהיא מתאחדת עמו ית"ש, אבל בלימוד בלא נשמה אלא בשכל גשמי בלבד אין הארה זו מתעוררת כלל, ומה הועיל חכם בתקנתו.

וזה, הוא יסוד שלשה האותות, מילה תפילין ושבת, ששלשתם שקולים כנגד כל התורה כולה כידוע, משום שהם ענין העבודה בשלשת מידות חסד גבורה תפארת שהם יסוד כל התורה שהיא המשכת אור אלקותו ית' במידותיו (הנקרא "זעיר אנפין"), שהם אהבה יראה ואמת הכוללת את שניהם, אשר כידוע עבודת אברהם היא אהבה בבחינת אות ברית ביני וביניכם, אשר היא עבודת ליל שבת שבה מתלהטים נשמות ישראל לאביהם שבשמים ברוב השתוקקות וכלות הנפש כידוע בכל מקהלות ההולכים בדרך הבעש"ט הק' באשר הם, ועבודת יצחק בחינת יראה ופחד בסעודה שניה של שבת, ועבודת יעקב שהיא אמת הכוללת שניהם בסעודה שלישית שהיא תכלית עליות השבת, והיא התגלות השורש העליון הכולל את האהבה והיראה כאחד (ובשפת תורת הקבלה היא התגלות הארת הכתר הכולל את כל המידות) ומאיר בהארת התפארת.

ובל אלו נקראו אותות, לומר לך כי העיקר הוא לקיים המצוות באופן של אות וסימן, שתהיה כל אופן ותכלית עשייתם באופן שעל ידם נתדבק בהארות הרוחניות שבהם, ולא נשאר במעשה לבד בלי השורש, שהוא ככלי בלי אור.

פרק א'

סוד הבנת התורה"ק היא על ידי הנשמה הק'

וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל (במדבר ב, ב). והוא פלא, התורה מספר לנו שהיה להם דגלים בכדי שכל שבט יכיר את מחנהו, כמו שיש אצל כל אנשי חיל דגלים בכדי שידעו כל אחד מחנהו, זה אינו שהדגלים ירמזו על זה.

שנו חכמים בלשון המשנה ברוך שבחר בהם ובמשנתם, רבי מאיר אומר העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ולא עוד שכל העולם כלו כדאי הוא לו (אבות פ"ו מ"א). והוא גם כן פלא, שכתוב שזוכה לדברים הרבה, ולשון הרבה משמע שזוכה לדברים שאין להם מספר, ומה זה שכתוב ולא עוד, ולא עוד משמע זה שאמר קודם אינו כל כך, ואמרו ולא עוד משמע שזוכה לדברים עוד חוץ מאלו שחשבו במשנה, שהם זכות יותר. וצריכים אנחנו לידע מה הם הדברים הרבה שאמרו בברייתא הקדושה ושנו חכמים

ביאור

בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ולא עוד שכל העולם כלו כדאי הוא לו (אבות פ"ו מ"א). והוא גם כן פלא, שכתוב שזוכה לדברים הרבה, ולשון הרבה משמע שזוכה לדברים שאין להם מספר מדלא כתב מספר, ומה זה שכתוב ולא עוד, ולא עוד משמע זה שאמר קודם אינו כל כך כמו אותו הדבר שנוסף על זה ולא נכתב במשנה מהותו, ואמרו ולא עוד משמע שזוכה לדברים עוד חוץ מאלו שחשבו במשנה שהם זכות יותר. והרי כיון שאין שעור וגבול לדברים שזוכה מה שייך להוסיף על זה, וצריכים אנחנו לידע מה הם הדברים הרבה שאמרו בברייתא הקדושה ושנו חכמים בלשון המשנה

וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר, איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל (במדבר ב, ב). והוא פלא, התורה מספר לנו שהיה להם דגלים אשר לכאורה הכוונה הפשוטה היא בכדי שכל שבט יכיר את מחנהו, כמו שיש אצל כל אנשי חיל דגלים בכדי שידעו כל אחד מחנהו, זה אינו שהדגלים ירמזו על זה דבר פשוט הוא שאם הדגל היה ענין של היכר בעלמא, לא היה הענין מוזכר בתורה"ק שבה נכתבו רק עניני אלקותו ית' הנוגעים לדורות בכל מקום ובכל זמן.

שנו חכמים בלשון המשנה ברוך שבחר בהם ובמשנתם, רבי מאיר אומר העוסק

בלשון המשנה ברוך שבחר בהם ובמשנתם.

ועוד אמרו (שם שם מ"ו) גדולה תורה יותר מן הכהונה ומן המלכות, שהמלכות נקנית בשלשים מעלות, והכהונה בעשרים וארבע מעלות, והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים וכו'. והוא פלא גדול על שינוי הלשון, אצל כהונה ומלכות אומר בשלשים מעלות ועשרים וארבע מעלות, ואצל התורה אמרו במ"ח דברים ולא אמרו במ"ח מעלות.

ואומר ואלו הן, בתלמוד, בשמיעות האוזן, בכוונת הלב, באימה וביראה, בשמחה, בלב טוב, באמונת חכמים וכו' ומסיים והאומר דבר בשם אומרו הא למדת כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי. והוא מלא פליאות, בראשון למה כתיב אצל התורה במ"ח דברים ולא מעלות. ועוד הדברים שחושב במשנה, ואמרו והאומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, והלא אנחנו אומרים רבי מאיר אומר, ובר קפרא אומר, רבי ישמעאל אומר, וכדומה, שאנחנו אומרים משם התנאים והאמוראים ואינם מביאים גאולה לעולם, ויכתוב המשנה ח"ו לשון

ביאור

למדת כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי. והוא מלא פליאות, בראשון למה כתיב אצל התורה במ"ח דברים ולא מעלות והיא הקושיא הנזכרת לעיל.

ועוד הדברים שחושב במשנה, ואמרו והאומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, והלא אנחנו אומרים רבי מאיר אומר, ובר קפרא אומר, רבי ישמעאל אומר, וכדומה, שאנחנו אומרים משם התנאים והאמוראים ואינם מביאים גאולה לעולם, ויכתוב המשנה ח"ו לשון כזה האומר דבר

ברוך שבחר בהם ובמשנתם.

ועוד אמרו (שם, שם מ"ו) גדולה תורה יותר מן הכהונה ומן המלכות, שהמלכות נקנית בשלשים מעלות, והכהונה בעשרים וארבע מעלות, והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים וכו'. והוא פלא גדול על שינוי הלשון, אצל כהונה ומלכות אומר בשלשים מעלות ועשרים וארבע מעלות, ואצל התורה אמרו במ"ח דברים ולא אמרו במ"ח מעלות.

ואומר ואלו הן, בתלמוד, בשמיעות האוזן, בכוונת הלב, באימה וביראה, בשמחה, בלב טוב, באמונת חכמים וכו' ומסיים והאומר דבר בשם אומרו הא

כזה האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, ובודאי לא כך כווננו חכו"ל. ועוד מה זה הלשון בשם אומרו, והיה לו לומר האומר דבר משם אומרו, ומה זה הלשון בשם אומרו. ועוד שמביא ראייה שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי, ומהו הראייה שמביא שהרי לא מזה היתה הגאולה, והגאולה היתה מאסתר שהיתה אשתו ובטלה את הגזירה. ועוד שכל המעלות חושב ביחד באמונת חכמים בלב טוב בתלמוד בשמיעת האוזן וכו', ונראה זה שאמר והאומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם הוא דבר אחר, וצריכים אנחנו ללמוד מזה, שבודאי איזה עבודה האירו לנו חכו"ל כזה שאמרו והאומר דבר בשם אומרו שהוא חוץ מאלו הדברים שחושב.

שכל הדברים הם עצמותו יתברך, ובפרט התורה הקדושה (זוה"ק בשלח ס.ו), לזה אין להקשות למה נתן השי"ת לישראל עם קדושו נשמה מעצמותו יתברך, ולמה לא נתן להם נשמה מעולם המלאכים ושרפים וחיות, אך מחמת

ביאור

מזה, שבודאי איזה עבודה האירו לנו חכו"ל כזה שאמרו "והאומר דבר בשם אומרו", שהוא חוץ מאלו הדברים שחושב.

שכל הדברים הם עצמותו יתברך, ובפרט התורה הקדושה (זוה"ק בשלח ס.ו), לזה אין להקשות למה נתן השי"ת לישראל עם קדושו נשמה מעצמותו יתברך כמו שאמרו "ישראל וקוב"ה ואורייתא חד", דהיינו שהנשמה של איש ישראל היא "חלק אלוך ממעל ממש" (תניא פ"ב), והיא אור מאורו ית' מעולם האצילות, היחידה שבנפש המתיחדת עמו ית"ש שהוא יחיד ומיוחד בתכלית היחוד, ולמה לא נתן להם נשמה מעולם המלאכים עולם הבריאה ושרפים שהם רוחניות עולם היצירה וחיות שהם רוחניות עולם העשיה,

בשם אומרו מביא גאולה לעולם, ובודאי לא כך כווננו חכו"ל בודאי אין הכוונה לאמירה בעלמא, אלא לענין עמוק יותר.

ועוד מה זה הלשון בשם אומרו, והיה לו לומר האומר דבר משם אומרו כמו (כלים ב"מ פ"ז) "אמרו משמו", ומה זה הלשון בשם אומרו. ועוד שמביא ראייה שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי, ומהו הראייה שמביא שהרי לא מזה היתה הגאולה, והגאולה היתה מאסתר שהיתה אשתו ובטלה את הגזירה. ועוד שכל המעלות חושב ביחד באמונת חכמים בלב טוב בתלמוד בשמיעת האוזן וכו', ונראה זה שאמר והאומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם הוא דבר אחר, וצריכים אנחנו ללמוד

שקוב"ה ושמו חד, ותורה כולה היא שמו של כביכול ב"ה, ונתן לנו את תורתו, לזה לא היה באפשרי וענין אחר אך שיתן לישראל נשמה קדושה מעצמותו ממש, ובזה יכולים ישראל לידע ולהבין מה שמרמו בתורה, מחמת שקוב"ה ואורייתא וישראל כלו חד (עי' שם אחרי עג.), והוא בעצמו יודע את עצמו, וד"ל.

ואמרו כל האומר דבר בשם אומרו, וזה חוץ מן הדברים שחושב במשנה, אחר כל המדות טובות צריך האדם כל הדברים שאומר יכוון בשם הוי"ה ב"ה כמ"ש בגמרא (מגילה יז:) והיו הדברים האלה (דברים ו, ו), בהיותן יהיו, שיהיו בשם הוי"ה ב"ה. והראיה על אחד שאמר איזה דבר ולא כוון את הדין

ביאור

תפיסה ביה כלל, ורק נחלק היחידה שבנשמה שהיא חלק אלוך ממעל ית' יכולה להשיג את האור שבתורה שהיא עצמותו ית' שמו.

ואמרו כל האומר דבר בשם אומרו, וזה חוץ מן הדברים שחושב במשנה, אחר כל המדות טובות צריך האדם כל הדברים שאומר כל הדיבורים היוצאים מפיו יכוון בשם הוי"ה ב"ה כמבואר בזוה"ק, שחלק החכמה והבינה שהם שורש הדיבור הם כנגד י' וה' שבשם, וחלק הקול והדיבור שהם הגילוי הם כנגד ו' ה' שבשם, ולפי המבואר לעיל שעיקר הבנת התורה היא על ידי הנשמה המאירה בי"ה של השם, **כמ"ש בגמרא** (מגילה יז:) **וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה** (דברים ו, ו), **בהיותן יהיו**, שיהיו בשם הוי"ה ב"ה שכאשר אדם יקרא ק"ש יכוין שהשם הוי"ה יוצא מפיו דרך הקול והדיבור, והראיה על אחד שאמר איזה דבר ולא כוון את הדין אמרו עליו (שבת קטז.) **לא מן השם הוא**,

אך מחמת שקוב"ה ושמו חד הקב"ה עצמותו ומהותו, ושמו כלומר אורו ית' המתגלה לתחתונים, חד הם, ותורה שהיא גילוי אורו ית' לתחתונים אחרי צמצומים כל אחד כפי מדרגתו כול"ה היא שמו של כביכול ב"ה, ונתן לנו את תורתו, לזה לא היה באפשרי וענין אחר אך שיתן לישראל נשמה קדושה מעצמותו ממש, ובזה יכולים ישראל לידע ולהבין מה שמרמו בתורה, מחמת שקוב"ה ואורייתא וישראל כלו חד (עי' שם אחרי עג.), והוא בעצמו יודע את עצמו, וד"ל כלומר כאשר איש הישראל לומד את התורה"ק, אזי למרות שנפשו אינה מבינה יותר מאת הלבוש של התורה"ק העוסק בעניני עולם העשיה, מכל מקום נשמתו הקדושה שהיא אור אלקותו ית' אשר בתוך נפשו מתקשרת ומתיחדת עם נשמת התורה"ק שהיא האור הגנוז שבה, והתקשרות זו הנקרא בלשון רבינו "ידיעה" היא התקשרות שתיתכן רק בידיעת העצמיות, כי הקב"ה לית מחשבה

אמרו עליו (שבת קמז.) לא מן השם הוא, והיה לו לומר שהדין אינו כן, ואמרו לא מן השם הוא זה, היינו זה אינו מן השם הוי"ה ב"ה. ולזה אמרו בזה הלשון הא למדת כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי, ואמרו בגמרא (ב"ק מט.) בשם מרי דיכי, וד"ל.

פרק ב'

לימוד התורה"ק הוא באופן של ביטול למקור התורה"ק

וזוה שאמרו בסוף כל המ"ח דברים כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, מחמת שזה העיקר והנסיון, כשכל הדברים אצלו ליחוד שם הוי"ה ב"ה הוא הסימן שיש בו המ"ח דברים, כמו שהדבור עשירי הוא לא תחמוד (שמות כ, יד), והוא סימן והנסיון כשיש באדם מדה זו של לא תחמוד הוא הסימן שקיים כל העשרת הדברות, וכשעובר על לא תחמוד צריך להחזיר

ביאור

מהשם הוי"ה והקב"ה הוא המדבר מתוך גרונו ולומד מתוך דביקות וביטול להקב"ה, מחמת שזה העיקר והנסיון, כשכל הדברים אצלו ליחוד שם הוי"ה ב"ה באופן הנ"ל הוא הסימן שיש בו המ"ח דברים (ואפשר שהכוונה נמי על פי פשוטו, שכשאומר דבר בשם אומרו ואינו מתייגר בדבר שאינו שלו מוכיח בזה שלומד תורה לשמה ולא להתפאר), כמו שהדבור עשירי הוא לא תחמוד (שמות כ, יד), והוא סימן והנסיון כשיש באדם מדה זו של לא תחמוד משום שמאמין שהכל מאתו ית"ש וממילא לא שייך לחמוד דבר שאינו שלו ואינו שייך לשורש נשמתו ולא יוכל ממילא להשיגו, הוא הסימן שקיים כל העשרת הדברות, וכשעובר על לא תחמוד צריך להחזיר את עצמו לראשון לאנכי ולא יהיה לך כדי לשוב על כך

והיה לו לומר שהדין אינו כן, ואמרו לא מן השם הוא זה, היינו זה אינו מן השם הוי"ה ב"ה דחותמו של הקב"ה אמת וכל מה שאינו אמת בוודאי אינו תורתו של הקב"ה, ולכן בוודאי הלכה זו לא מהשגת הנשמה באה, ולזה אמרו בזה הלשון הא למדת כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי, ואמרו בגמרא (ב"ק מט., זבחים מ"ג: חולין ז':) בשם מרי דיכי ופרש"י מרי דיכי - בעל שמועה זו. הלזה מתרגמין דיכי (בראשית ל"ז). כלומר בשם הקב"ה שהוא מלכו של עולם וד"ל. וזה שאמרו בסוף כל המ"ח דברים כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שיהיו כל הדברים בשם הוי"ה, ליחד תמיד במחשבתו שהדיבור יוצא

את עצמו לראשון לאנכי ולא יהיה לך, ומסתמא אינו מאמין באמת בהבורא ב"ה לזה הוא עובר על לא תחמוד, כי זה שהוא דבוק באמונתו יתברך אינו רוצה שום דבר לעצמו, וד"ל, עיין בפרשת יתרו באריכות (לעיל קצא:).

ולזה אמרו שהתורה נקנית במ"ח דברים ולא במעלות, שבודאי זה שאצלו הוא מעלות, והתורה אינה נקנית במעלות, כשהוא בעל מעלה, וזהו במדבר, שהתורה אינה נקנית אלא במי שמשים עצמו כמדבר (עירובין נד.), ולזה התורה נמשלה למים כמו שהמים הולכים ממקום גבוה למקום נמוך כך התורה הקדושה הולך ממקור העליון לאדם השפל (תענית ז.), ואינו מתקיים אך במי שמשים עצמו כמדבר, וזה שהוא בעל גאווה ובעל מעלה התורה אינו מתקיים בו, היינו זה השם שהיא נקראת תורה, זה השם אינו מתקיים בו

ביאור

ידי התוה"ק מוסיף בביטול ונהפך אין ואפס להתכלל באור השם ית', וזהו במדבר, שהתורה אינה נקנית אלא במי שמשים עצמו כמדבר כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל, תורה ניתנה לו במתנה, שנאמר ומדבר מתנה (עירובין נד.).

ולזה התורה נמשלה למים, כמו שהמים הולכים ממקום גבוה למקום נמוך כך התורה הקדושה הולך ממקור העליון לאדם השפל (תענית ז.) למי שמבטל דעתו ועצמותו למקור החיים א"ס ית"ש, ואינו מתקיים אך במי שמשים עצמו כמדבר כאילו אין בו שום מעלה טובה, כמדבר שאין בו פירות.

וזה שהוא בעל גאווה ובעל מעלה התורה אינו מתקיים בו, היינו זה השם שהיא נקראת תורה שהיא חכמתו ושמו של הקב"ה כמבואר לעיל שהיא אור

ולתקן את הפגם, ומסתמא אינו מאמין באמת בהבורא ב"ה לזה הוא עובר על לא תחמוד, כי זה שהוא דבוק באמונתו יתברך אינו רוצה שום דבר לעצמו משום שמחזיק את עצמו לאין ואפס וד"ל,

עיין בפרשת יתרו באריכות (ד"ה לא תחמוד) שביאר שם "והכוון מדבור העשירי של לא תחמוד הוא הנסיון מן אנכי עד לבסוף אם קיימת בראמת אלו הט' דברות הראשונות אזי בוודאי לא תחמוד ממילא שום דברי עולם הזה, וזהו הנסיון והבחינה שלבסוף נאמר זה הצדיק שמקיים הט' דברות הראשונות בודאי לא יאונה לצדיק כל און".

ולזה אמרו שהתורה נקנית במ"ח דברים ולא במעלות, שבודאי זה שאצלו הוא מעלות שחושב שמתרומם ומתגדל על ידי התוה"ק, והוא מלא מעלות לאין מספר, והתורה אינה נקנית במעלות, כשהוא בעל מעלה אלא כשעל

ואינו פועל בהאדם הזה כלום, שאמרו למה נקרא שמה תורה שהיא מורה לאדם הדרך האמת להשי"ת, אבל זה שהוא אצלו בעל מעלה, הסימן שלא למד תורה לשמה, היינו לשמה של תורה בשביל שיורוהו לו את האמת, כי זה שהוא רוצה לעצמו איזה דבר בשביל שהוא בעל תורה זו אינו נקראת אצלו תורה. וזה שאמר רבי מאיר כל העוסק בתורה לשמה, היינו לשמה של תורה, בכדי שיהיה מורה לך את דרך האמת, זהו שזוכה לדברים.

ואבינכם מה זה שאמרו שזוכה לדברים הרבה, וזה האמת שנתן לנו כביכול ב"ה תורה שבכתב, ותורה שלמדו בעל פה הוא גם כן מרומז בהתורה שבכתב, וכל תלמיד חכם שאומר איזה דבר, מראה איך הדבר מרומז בהתורה, וזה שכביכול ב"ה הראה למשה רבינו ע"ה כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש (ויק"ר כב, א), היינו שמשא רבינו ע"ה ראה כל הרמזים בהתורה ומה שעתיד לחדש, וד"ל, וזה שעוסק בתורה לשמה היינו לשמה

ביאור

לדברים.

ואבינכם מה זה שאמרו שזוכה לדברים הרבה, וזה האמת שנתן לנו כביכול ב"ה תורה שבכתב, ותורה שלמדו בעל פה הוא גם כן מרומז בהתורה שבכתב, וכל תלמיד חכם שאומר איזה דבר, מראה איך הדבר מרומז בהתורה ונמצא שבכל דיבור שכתורה שבכתב יש "דברים הרבה" מתורה שבעל פה, וזה שכביכול ב"ה הראה למשה רבינו ע"ה כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש (ויק"ר כב, א), היינו שמשא רבינו ע"ה ראה כל הרמזים בהתורה ומה שעתיד לחדש בשעה שקיבל משה רבינו את התורה שבכתב ראה והשיג בה את כל מה שעתידים לחדש בה וד"ל, וזה שעוסק בתורה לשמה היינו לשמה של תורה

עצמותו ית"ש, זה השם אינו מתקיים בו ואינו פועל בהאדם הזה כלום, שאמרו בזה"ק למה נקרא שמה תורה שהיא מורה לאדם הדרך האמת להשי"ת, אבל זה שהוא אצלו בעל מעלה שחושב את התורה כמוספת לו מעלה וישות, הסימן שלא למד תורה לשמה, היינו לשמה של תורה שהיא מלשון הוראה בשביל שיורוהו לו את האמת, כי זה שהוא רוצה לעצמו איזה דבר בשביל שהוא בעל תורה זו אינו נקראת אצלו תורה דאינו לומד תורה"ק בכדי להמשיך ממקור התורה את ההוראה שבה אלא לימודו הוא בחיצוניות לבד, וזה שאמר רבי מאיר כל העוסק בתורה לשמה, היינו לשמה של תורה, בכדי שיהיה מורה לך את דרך האמת, זהו שזוכה

של תורה, התורה מאירה להתלמיד חכם את העינים ורואה מה שמרומז בהתורה ומחדש, וזהו שעוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, כמו כביכול ב"ה מדבור אחד נעשה דברים הרבה, כך התלמיד חכם זוכה לדברים הרבה, היינו מן דבור אחד שאומר בהתורה נעשים דברים הרבה. וזהו שזוכה לדברים הרבה, שהדברים שלו הם הרבה, שהתורה היא מקום גבוה והולכת ממקור העליון למקום נמוך להשפל שבשפלים, ועל ידי התורה הוא מדבק את עצמו בהמקור העליון ורואה בהתורה כמו שהיא במקור.

במשל שראיתי בווארשא צנור אחד של מים גבוה מאד והמים הולכים דרך אותו הצינור, והיה אצלי לתמיהה גדולה מאד, שזה צנור המים היה עומד אצל מקוה מים על הארץ, ואיך יכול להיות שילכו המים ממקום נמוך למקום גבוה מאד. וספרו לי השכל מזה, היינו שיש אצל ווארשא הר גבוה

ביאור

שלו הם הרבה, שהתורה היא מקום גבוה והולכת ממקור העליון למקום נמוך להשפל שבשפלים שמי שעוסק בתורה לשמה זוכה שהתורה עצמה הולכת אליו, דהיינו האור אין סוף שבתורה שממנו שורש הדברים הרבה - משתלשל ויורד אליו שיוכל לידבק בו, ועל ידי התורה הוא מדבק את עצמו בהמקור העליון ורואה בהתורה כמו שהיא במקור.

במשל שראיתי בווארשא צנור אחד של מים גבוה מאד והמים הולכים דרך אותו הצינור, והיה אצלי לתמיהה גדולה מאד, שזה צנור המים תחילתו באותו מקום היה עומד אצל מקוה מים על הארץ, ואיך יכול להיות שילכו המים ממקום נמוך למקום גבוה מאד. וספרו לי השכל מזה, היינו שיש אצל ווארשא הר גבוה מאד, ומן זה ההר

מלשון הוראה דהיינו בקבלת עול מלכות שמים, התורה מאירה להתלמיד חכם את העינים ורואה מה שמרומז בהתורה ומחדש, וזהו שעוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, כמו כביכול ב"ה מדבור אחד נעשה דברים הרבה כמו שאצל הקב"ה נעשה מדיבור שלו דברים הרבה, וכאמור שכל תיבה ותיבה שבתורה שבכתב מתחדשים ממנה דברים הרבה לאין סוף, שהרי כמו שהקב"ה אין לאורו סוף כך התוה"ק שהיא עצמותו ית' אין לה סוף, כך התלמיד חכם זוכה לדברים הרבה, היינו מן דבור אחד שאומר בהתורה נעשים דברים הרבה משום שהתלמיד חכם שעוסק בתורה לשמה מתדבק בה על ידי נשמתו שהיא חלק אין סוף ממעל, ולכן לתורתו אין סוף ושיעור. וזהו שזוכה לדברים הרבה, שהדברים

מאד, ומן זה ההר יוצא מקור מים חיים דרך צנורות בתחתיות הארץ עד זה המקוה מים, ומהמקוה הזה עולה לצנור למעלה גבוה מאד, ומחמת שמקור המים בהר הם גבוהים, ואעפ"י שהמים יוצאים ממקום גבוה למקום נמוך בארץ, אך מחמת שהתחלת מקור המים הם ממקום גבוה לזה יכול המים להתגבר את עצמו ולילך דרך הצינור גבוה במכוון הגבהות של המקור, וד"ל. וזה שאמר הנביא (איכה ב, יט) **שפכי כמים לבך פני ה', ועל ידי המוח והלב חכמה ובינה, יכול האדם להיות במכוון נוכח פני ה', וד"ל.**

וזהו דקדוק הלשון הא למדת, כשלומד כמו שאמרנו והיינו כשלומד תורה לשמה, זהו הא למדת. ובאמת מביא גאולה לעולם, מחמת שמדבק את עצמו בהמקור בזה שלומד תורה לשמה מביא המקור דבר חדש מה

ביאור

פני ה' שיהיה הדיבור יוצא מעומק החכמה והבינה כמים היוצאים ממקום גבוה, ועל ידי המוח והלב חכמה ובינה [ומשם הוא מקור הדמעות!], יכול האדם להיות במכוון נוכח פני ה', וד"ל.

וזהו דקדוק הלשון הא למדת, כשלומד כמו שאמרנו והיינו כשלומד תורה לשמה, זהו הא למדת. ובאמת מביא גאולה לעולם, מחמת שמדבק את עצמו בהמקור בזה שלומד תורה לשמה מביא ומגלה מן המקור דבר חדש מה שהיה

יוצא מקור מים חיים דרך צנורות בתחתיות הארץ עד זה המקוה מים, ומהמקוה הזה עולה לצנור למעלה גבוה מאד, ומחמת שמקור המים בהר הם גבוהים, ואעפ"י שהמים יוצאים ממקום גבוה למקום נמוך בארץ, אך מחמת שהתחלת מקור המים הם ממקום גבוה לזה יכול המים להתגבר את עצמו ולילך דרך הצינור גבוה במכוון הגבהות של המקור, וד"ל. וזה שאמר הנביא (איכה ב, יט) **שפכי כמים לבך**

הוספות והערות

תבכה נפשי לזה אין פגע רע שולט ח"ו בדמעות שהם נכח ה' באין מבדיל. וזהו שאמרו ושערי דמעות כי לא נשלות, התפלות הם נשלות על ידי הממונים, השליש הממוצע העולים על ידו כמו שליבות סולם ויש בזה סכנה כנוצר לעיל, על זה צריך להיות התפלה בגודל כוונת הלב שיעלה מהפנימיות ובלי שום מחשבה זרה, אבל הבכיה עולה בלי שום פגע רב מצד שהדמעות הם מקור הפנימיות, כמ"ש [כמו שאמרנו],

1. לשון רבינו בפרקי אבות (שם מובא כל הדברים האלה בתוספת תיבות אלו). ועיי"ש שממשיך "וזהו שאמרו שערי דמעות לא ננעלו מצד שהתפלות עולות בראש כביכול ב"ה על ידי המלאכים הממונים ומצד החורבן שנעשה מסך המבדיל התפלות הם בסכנה בעלייתם מבחוץ כו' אבל שערי דמעות לא ננעלו שמקור הדמעות הם הפנימיות כמו שאמר הנביא שפכי כמים לבך שהם נכח פני ה' היינו הפנימיות וכמו שאיתא במדרש במסותרים

שהיה נסתר בהמקור, אותו תלמיד חכם מגלה ומביא זה לעולם הזה. וכל תלמיד חכם רוצה שילמדו אותה תורה שנגלה על ידו בעולם הזה מן המקור העליון, ועל ידי זה יש להתלמיד חכם עליה בעולמות העליונים, וזהו הא למדת, הא למדת האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, היינו כשלומד תורה לשמה מביא גאולה להתורה שנגלה על ידו, וגם זה שלומד אותה תורה כשהיא לשמה מביא גאולה לאותו תלמיד חכם, וד"ל.

אבל זה שלומד תורה שלא לשמה, אעפ"י שהוא לומד יומם ולילה, אפילו הכי זו התורה אינה נקראת לשמה של תורה, שהתורה על ידי פעולותיו מה שהאדם פועל על ידי התורה אזי הוא מגלה שמה של תורה, אבל זו התורה שאינה לשמה פעולותיו הם בנסתר ולא נתגלה שמה של תורה, מחמת שאינו הולך בדרך האמת מה שהתורה מורה לו, אצל זה האדם

ביאור

ממשיך ממקור התורה"ק שהוא 'ה' של שם הוי"ה למטה באותיות ו' ה' של שם הוי"ה, וגם זה שלומד אותה תורה כשהיא לשמה מביא גאולה לאותו תלמיד חכם לזככו ולטהרו ולקדשו וד"ל.

אבל זה שלומד תורה שלא לשמה, אעפ"י שהוא לומד יומם ולילה, אפילו הכי זו התורה אינה נקראת לשמה של תורה, שהתורה על ידי פעולותיו מה שהאדם פועל על ידי התורה אזי הוא מגלה שמה של תורה, אבל זו התורה שאינה לשמה פעולותיו הם בנסתר ולא נתגלה שמה של תורה, מחמת שאינו הולך בדרך האמת מה שהתורה מורה

נסתר בהמקור, אותו תלמיד חכם מגלה ומביא זה לעולם הזה "זה התלמיד חכם מביא גאולה לעולם, לזה החידוש, שהוא עצמותו יתברך נתגלה על ידו, ועוד -"2 וכך תלמיד חכם רוצה שילמדו אותה תורה שנגלה על ידו בעולם הזה מן המקור העליון, ועל ידי זה יש להתלמיד חכם עליה בעולמות העליונים, וזהו הא למדת, הא למדת האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, היינו כשלומד תורה לשמה מביא גאולה להתורה שנגלה על ידו דהגאולה היא גילוי אלקותו ית"ש, ומי שלומד תורה לשמה מגלה את אור אלקותו אשר הוא

הוספות והערות

היה ראוי, וד"ל אחי.
2. לשון רבינו שם.

ואינו צריך לכוונה כמו שאמרו בהגר שבכתה, כתיב וישמע ה' אל קול הנער באשר הוא שם, אע"פ שלא

אינה נקראת בשם תורה אך בשם איזה חכמה, וד"ל.

פרק ג'

ענין התפילין וסודות הנחתה

כמו תפילין מי שאינו מכוון כמו שצריך, אמת שהתפילין הוא אות שנאמר (דברים כח, י) **וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, והיכן הוא זה, שבני אדם מניחים את התפילין בכל יום והאומות העולם אינם מתיראים מהם, והוא אדרבה להיפך. ובאמת באם כשמניח תפילין כמו**

ביאור

את עצמו בו יתברך בהאין סוף אמיתי, וכמו שהדיבור של כביכול ב"ה אין סוף, כך זה התלמיד חכם הוא בדיבורו אין סוף, כמו שאיתא (פסחים כב:) את לרבות תלמידי חכמים. וזהו ולא עוד שאמרו במשנה היינו שהוא חוץ כל אלו המדרגות שחושב במשנה הוא, ולא עוד אלא שכל העולם כדאי הוא לו שנדמה ליוצרו ונעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית ועליו נאמר כאילו עשיתוני (ויק"ר לה, ז) וד"ל.

כמו תפילין מי שאינו מכוון כמו שצריך לשעבד מוחו ולבו באמת להקב"ה, אמת שהתפילין הוא אות כמו שאיתא וקשרתם לאות על ירך כו', וכן בתפילין של ראש כמו שנאמר (דברים כח, י) וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ וַיִּרְאוּ מִמֶּנּוּ, ואמר רבי אליעזר הגדול "אלו תפילין שבראש", והיכן הוא זה, שבני אדם מניחים את התפילין בכל יום והאומות העולם אינם מתיראים מהם, והוא אדרבה להיפך שאותם בני אדם מתיראים מהאומות, ובאמת באם כשמניח תפילין

לו, אצל זה האדם אינה נקראת בשם תורה אך בשם איזה חכמה [בחי' לפרקי אבות מוסיף על זה רבינו: "והתורה הקדושה אינה חכמה להשיגה בשכל פשוט האנושי והוא ענין שהוא חוץ לשכל, ונקראה חכמה עילאה שהיא עצמותו יתברך, וכמו שאינו באפשרי להשיג אלקותו ית' בשכל האנושי, כך התורה הקדושה אי אפשר להשיג בשכל האנושי, כמו שאיתא לית דידע בך בכלל ולית מחשבה תפיסא בך כלל, כך התורה הקדושה היא גם כן אין מחשבה תפיסא בה כלל, הוא ב"ה יודע את עצמותו, אבל האדם בשכלו אינו יודע את מהות עצמו ונפשו ונשמתו השוכן בקרבו, ומכל שכן אלקותו ית' ועצמותו היא התורה הקדושה, כך מי שלומד תורה לשמה אזי מגלין לו כוונת פנימיות תורה ופותחין לו מעינות החכמה שהוא חוץ לשכל, כמו שאיתא שזוכה לדברים הרבה, כמו שחושב ואומר בהמשנה ומכל דיבור של אותו התלמיד חכם נעשה דברים הרבה, מצד שהוא מדבק

שצריך בודאי כל עמי הארץ יראו ממך, אבל זה אינו מניח תפילין כלל.

ואבינכם כוונת התפילין, והפעולה של מצוה זו, והוא במשל שראיתי אנשי חיל בעיר, והיו הולכים בשווקים וברחובות העיר עם כלים המזמרים, וידברו על לבם של בני אדם שיעמדו ויסורו למשמעתם ושיקבלו את עול מלכות עליהם ברצונם הטוב ולעבוד אותו כמו שהם עובדים [ויהיו] לאנשי חיל, וזה שמקבל על עצמו שיהיה מאנשי חיל תיכף נותנים לו כובע בחותם המלך, וזה מראה על שני דברים, אחד ששיעבד את עצמו לעבודת המלך, ומראה עוד שהוא בן חורין מכל בני המדינה מן עבודת אדם ומן הארנוניות והמסים.

ואבינכם האות של תפילין, שהוא חותם המלך מלכי המלכים הקב"ה, ונאמר בזה האות וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ואמרו בגמרא (מנחות לז.) והיה לאות על ידכה (שמות יג, טז), יד

ביאור

בחותם המלך, וזה מראה על שני דברים, אחד ששיעבד את עצמו לעבודת המלך, ומראה עוד שהוא בן חורין מכל בני המדינה מן עבודת אדם ומן הארנוניות והמסים.

ואבינכם בזה המשל האות של תפילין, שהוא חותם המלך מלכי המלכים הקב"ה, כמו שדרשו על הפסוק "שימי כחותם על לבך כחותם על זרועך" שקאי על תפילין, ונאמר בזה (דברים כח, י) וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ וְרָאוּ מִפְּנֵי חוֹתֶם זֶה הַמּוֹרָה עַל שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ מִשְׁעֲבָדִים לְבָנָם לְמַקּוֹם ב"ה, פוטר אותנו משעבוד גלויות ומלכויות ונופל פחדנו עליהם.

ואמרו בגמרא (מנחות לז.) וְהָיָה לְאוֹת עַל

כמו שצריך בודאי כל עמי הארץ יראו ממך, אבל זה שעושה רק הפעולה החיצונית אינו מניח תפילין כלל, כי גם התפילין הם כנ"ל, שם הוי"ה אשר תחילתו בחכמה וכינה והתעוררות המידות, ורק גמר הפעולה הוא בהמעשה.

ואבינכם כוונת התפילין, והפעולה של מצוה זו, והוא במשל שראיתי אנשי חיל בעיר, והיו הולכים בשווקים וברחובות העיר עם כלים המזמרים, וידברו על לבם של בני אדם שיעמדו ויסורו למשמעתם ושיקבלו את עול מלכות עליהם ברצונם הטוב ולעבוד אותו כמו שהם עובדים [ויהיו] לאנשי חיל, וזה שמקבל על עצמו שיהיה מאנשי חיל תיכף נותנים לו כובע

כהה, שצריך להניח על יד שמאלית, ומפני מה מניחים של יד תחלה ואח"כ של ראש, ולהסיר התפילין צריך להסיר של ראש תחלה. ומפני מה דוקא מניחים על יד שמאלית ולא על יד ימין.

וזה ידוע (ברכות סא.) שהיצר טוב לימינו של האדם, והיצר הרע לשמאלו של האדם, לזה צריך להניח של יד תחלה על יד שמאלית, לשעבד בזה תאות ומחשבות לבנו לעבודתו יתברך שמו (לשם יחוד לתפלין), וצריך שיניח של יד תחלה ושיאמר לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה בשם כל ישראל, הוא השם מ"ה שהוא השם של כל ישראל, והתפילין מרמזין לזה השם והוא קרקפתא דתפילין מלגיו (תיקוני זוהר יז.), וצריך לקבל על עצמו אמונת יחודו ואחדותו יתברך,

ביאור

ושכינתיה בשם כל ישראל, הוא השם יו"ד ה"א וא"ו ה"א שבגי' מ"ה המורה על ביטול ואפס בחינת ואנחנו מה, שהוא השם של כל ישראל כי שם זה מורה על בחינת זעיר אנפין שבו נכללים כל ישראל, על ידי שמבטלים עצמם להקב"ה, והתפילין מרמזין לזה השם והוא קרקפתא דתפילין מלגיו (תיקוני זוהר יז.):

כתר עילאה איהו כתר מלכות, ועליה אתמר מגיד מראשית אחרית. ואיהו קרקפתא דתפילי. מלגו איהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א דאיהו ארץ אצילות, ואיהו שקיא דאילנא בדרועוי וענפוי כמיא דאשקי לאילנא ואתרבי בההוא שקיו. עכ"ל. הרי שפנימיות התפילין שהם בבחינת כתר הוא שם שבגימטריא מ"ה שכנגד הדעת, שהוא פנימיות כל המידות ומשקה את כולם כמים המשקים את האילן וגודלים במים אלו.

וצריך לקבל על עצמו אמונת יחודו ואחדותו יתברך, ול'האמין באמת

יְדָבָה (שמות יג טז), יד כהה, שצריך להניח על יד שמאלית ויש ב' שאלות בזה, והאחת מפני מה מניחים של יד תחלה ואח"כ של ראש, ולהסיר התפילין צריך להסיר של ראש תחלה. ועוד יש להבין, מפני מה דוקא מניחים על יד שמאלית ולא על יד ימין.

וזה ידוע (ברכות סא.) שהיצר טוב לימינו של האדם שהיצר הטוב מתגדל על ידי בחינת חסדים (מצד הימין) שהם השפעת אלקותו ית' באופן של חסד ואהבה, המגדיל את הדעת האלוקי, והיצר הרע לשמאלו של האדם היצר הרע מתהווה ומתגדל על ידי הגבורות שהם צמצומים, המסתירים מהאדם את מתיקות וגודל אור אלקותו ית"ש, לזה צריך להניח של יד תחלה על יד שמאלית, לשעבד בזה תאות ומחשבות לבנו לעבודתו יתברך שמו (לשם יחוד לתפלין), וצריך שיניח של יד תחלה ושיאמר לשם יחוד קוב"ה

ולהאמין באמת ביציאת מצרים, ואשר לו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו ואין מי שימחה על ידו, וצונו להניח על היד שהוא כנגד הלב, ובאותו המקום היצר הרע והתאוות מתגברים את עצמם מניח אני את של יד לשעבד בזה תאות ומחשבות לבנו לעבודתו יתברך שמו. ואח"כ של ראש, ועל הראש נגד המוח שהנשמה שבמוחי ושאר חושי וכוחותי כולם יהיו משועבדים לעבודתו יתברך שמו, ועל ידי התפילין יתמשך עלי חיים ארוכים ושפע קודש ומחשבות קדושות בלי הרהור חטא ועון כלל, ולא יתגרה בנו היצר הרע ויניחנו לעבוד את ה' כאשר עם לבבנו, וכשמניח תפילין בזה הכוונה בודאי וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך.

וזהו שאמר דוד המלך ע"ה שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט (תהלים טז, ה), היינו שויתי ה' זהו התפילין שהם שויתי ה', צריך להיות על יד שמאלית מחמת שבשם משכן היצר הרע שהוא לנגדי תמיד, ועל ידי של יד

ביאור

הכוונה בודאי וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ובזה נתיישב שאלת רבינו "מפני מה מניחים של יד תחלה ואח"כ של ראש", והוא מפני שאי אפשר להאיר הארת תפילין של ראש שהיא "שהנשמה שבמוחי ושאר חושי וכוחותי כולם יהיו משועבדים לעבודתו יתברך שמו, מבלי הקדמת קבלת עול מלכות שמים בסוד מרע, כשכירת התאוות תחילה הרמוז בתפילין של יד.

וזהו שאמר דוד המלך ע"ה שְׁוִיתִי ה' לְנִגְדֵי תְמִיד כִּי מִיְמֵינִי בַּל אָמוּט (תהלים טז, ה), היינו שויתי הוי"ה זהו התפילין שהם שויתי הוי"ה, צריך להיות על יד שמאלית מחמת שבשם משכן היצר הרע שהוא לנגדי נלחם עימי תמיד, ועל

ביציאת מצרים, ואשר לו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו ואין מי שימחה על ידו, וצונו להניח על היד שהוא כנגד הלב, ובאותו המקום היצר הרע והתאוות מתגברים את עצמם מניח אני את של יד לשעבד בזה תאות ומחשבות לבנו לעבודתו יתברך שמו. ואח"כ של ראש, ועל הראש נגד המוח, שהנשמה שבמוחי ושאר חושי וכוחותי כולם יהיו משועבדים לעבודתו יתברך שמו, ועל ידי התפילין יתמשך עלי חיים ארוכים ושפע קודש ומחשבות קדושות בלי הרהור חטא ועון כלל, ולא יתגרה בנו היצר הרע ויניחנו לעבוד את ה' כאשר עם לבבנו, וכשמניח תפילין בזה

משעבד אני תאוות ומחשבות לבי לעבודתו יתברך שמו. ועל יד הימנית איני צריך לזה, כי מימיני כל אמוט, היצר טוב שהוא ימיני בודאי לא אמוט. לכן שמח לבי ויגל כבודי בזה המצוה.

אבל זה שאינו מניח כמו שצריך, בודאי אינו פועל בזה האות כלום, וזהו שאמרו בגמרא (מנחות לו:) והיה לך לאות (שמות יג, ט) ולא לאחרים לאות, היינו אמת שיש לך האות הזה אחרים הם האומות העולם אינם יראים ממך, וזה והיה לך לאות ולא לאחרים לאות. כמו מי שלומד תורה שלא לשמה, אמת הוא למדן אבל זאת התורה אינה נקראת תורה על שמה כמ"ש.

פרק ד'

סוד שלשת סעודות ש"ק

וכל הדברים והעשיות הם אותות לשמו של כביכול ב"ה, וד"ל, וזה אני מתפלל בכל יום ואומר אני בזה הלשון, אנחנו בני אברהם אוהבך, לכן תעזור לי ולכל ישראל שתשפיע לנו בזכותו אהבה ואמונת יחודך יתברך שמו.

ביאור

ההנחה רק בחיצוניות, אזי יהיה האות לך לבדך ולא לאחרים, ולא יהיו יריאים ממך, כמו מי שלומד תורה שלא לשמה, אמת הוא למדן אבל זאת התורה אינה נקראת תורה על שמה, כמו שנתבאר.

וכל הדברים והעשיות הם אותות לשמו של כביכול ב"ה, וד"ל, תיבת אות ביאורה סימן, כלומר שכל המצוות והמעשים הם רק כעין סימן בעלמא כדי שעל ידי עשייתם יתגלה שמו של הקב"ה, וזה יסוד כל התורה כולה.

וזה אני מתפלל בכל יום ואומר אני בזה הלשון: "אנחנו בני אברהם אוהבך, לכן תעזור לי ולכל ישראל שתשפיע לנו

ידי של יד משעבד אני תאוות ומחשבות לבי לעבודתו יתברך שמו. ועל יד הימנית איני צריך לזה, כי מימיני כל אמוט, היצר טוב שהוא ימיני בודאי לא אמוט. לכן שמח לבי ויגל כבודי בזה המצוה.

אבל זה שאינו מניח כמו שצריך, בודאי אינו פועל בזה האות כלום, וזהו שאמרו בגמרא (מנחות לו:) והיה לך לאות (שמות יג, ט) ולא לאחרים לאות, היינו אמת שיש לך האות הזה, אחרים הם האומות העולם אינם יראים ממך, וזה והיה לך לאות ולא לאחרים לאות דפסוק זה והיה לך כו' נאמר בלשון שלילה, שאם יהיה

וזרע יצחק יחידו שנעקד על גבי המזבח, והגביר על עצמו ועל כל מגמותיו רצונך הקדוש, תעזור לנו להגביר את עצמינו על היצר הרע. ואנחנו עדת יעקב בנך בכורך שמאהבתך שאהבת אותו ומשמחתך ששמחת בו קראת את שמו ישראל וישורון, מדת יעקב אין לה שיעור לגדל המשכתה, והאבות הם סימן לבנים (בר"ד ע, ו), וזה האותות שלנו.

וזה שהאירה לנו התורה הקדושה, וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר, כל איש שרוצה לחזור ולדבק את עצמו להמקור שלו צריך לדבק את עצמו במדות האבות כמו שאנחנו מתפללים, וזה האות כשיש בו המדות האלו, בודאי יבא למחוז חפצו כמו האבות, וזה איש על דגלו, לבא על דגלו, יכול

ביאור

המורה על ביטול, ולכן אין לה סוף ושיעור, והאבות הם סימן לבנים (בר"ד ע, ו) דהיינו שעל ידי האבות הקדושים ועבודתם שהנחילו לנו אנו דבקים בו ית"ש, וזה האותות שלנו "אשר על זה נאמר איש על דגלו באתת לבית אבתם יתנו בני ישראל".

וזה שהאירה לנו התורה הקדושה, וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר, כל איש שרוצה לחזור ולדבק את עצמו להמקור שלו צריך לדבק את עצמו במדות האבות כמו שאנחנו מתפללים, וזה האות כשיש בו המדות האלו, בודאי יבא למחוז חפצו כמו האבות, וזה איש על דגלו - לבא על דגלו הדגל הוא סימן לאיזה ענין שרשי, וכדי לבא

בזכותו אהבה ואמונת יחודך יתברך שמו. וזרע יצחק יחידו שנעקד על גבי המזבח, והגביר על עצמו ועל כל מגמותיו רצונך הקדוש, תעזור לנו להגביר את עצמינו על היצר הרע. ואנחנו עדת יעקב בנך בכורך שמאהבתך שאהבת אותו ומשמחתך ששמחת בו קראת את שמו ישראל וישורון" ע"כ לשון התפילה.

ומבאר רבינו למה נקט "עדת בני יעקב בכורך" שמשמע שהעיקר הוא מידת יעקב, (ומקורו טהור מלשון אליהו הנביא בתדב"א), מפני שמדת יעקב אין לה שיעור לגדל המשכתה דמידת יעקב היא תפארת, שהיא נקראת "ישורון"³ שהיא הארת אור אין סוף המאירה לתוך המידות על ידי שם מ"ה

הוספות והערות

3. מפני שהיא בקו היושר משלשה קוין הידועין שבמידות שהם קו הימין קו השמאל וקו האמצעי, שבו מאיר הכתר שהוא הארת אין סוף ואין לו הפסק.

הַאִישׁ לְבַא לְדַגְלוֹ בְּאוֹתוֹת הַלָּלוּ, לְבֵית אֲבוֹתָם יַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

וְזֶהוּ הָאוֹת שֶׁל שַׁבַּת קוֹדֵשׁ, שֶׁשַׁבַּת הִיא הַשְּׁלֵשָׁה אֲבוֹת (וְזוֹה"ק יִתְרוֹ פּח:), בְּסַעֲוֵדָה רֵאשׁוֹנָה הִיא אֲבֵרָה, וְיִכּוּלִים אֲנַחְנוּ לְהַמְשִׁיךְ עֲלֵינוּ מִדּוֹתָיו. בְּסַעֲוֵדָה שְׁנִיָּה הִיא יִצְחָק וְיִכּוּלִים אֲנַחְנוּ לְהַגְבִּיר אֶת עֲצֻמּוֹ עַל הַיִּצֵּר הָרַע. וּבְסַעֲוֵדָה שְׁלִישִׁית הִיא יַעֲקֹב וּמִדְתּוֹ אִמָּת, וְזֶהוּ שֶׁאֲמָרוּ (יְרוּשְׁלַמִּי דְמַאי ד, א) שַׁבַּת לֹא מִשְׁקָר, וְזֶהוּ שַׁכְּתוּב (מִיכָה ז, כ) תַּתֵּן אִמָּת לְיַעֲקֹב, הֵינּוּ שֶׁבַשְׁבַּת קוֹדֵשׁ הוּא יַעֲקֹב תְּפָאֶרֶת

בִּיאֹר

יִצְחָק כִּנְגַד מִידַת הַגְּבוּרָה וְיִכּוּלִים אֲנַחְנוּ לְהַגְבִּיר אֶת עֲצֻמּוֹ עַל הַיִּצֵּר הָרַע. וּבְסַעֲוֵדָה שְׁלִישִׁית הִיא יַעֲקֹב וּמִדְתּוֹ אִמָּת, וְזֶהוּ שֶׁאֲמָרוּ (יְרוּשְׁלַמִּי דְמַאי ד, א) אֲפִילוּ עִם הָאָרֶץ בְּשַׁבַּת לֹא מִשְׁקָר, וְזֶהוּ שַׁכְּתוּב (מִיכָה ז, כ) תַּתֵּן אִמָּת לְיַעֲקֹב, הֵינּוּ שֶׁבַשְׁבַּת קוֹדֵשׁ הוּא יַעֲקֹב תְּפָאֶרֶת יִשְׂרָאֵל מִידַת הַתְּפָאֶרֶת הִיא הַמְּמוּצַעַת בֵּין אֲהָבָה וִירָאָה, וְנִקְרָאת 'אִמָּת' מִשּׁוּם שֶׁמֵּהוּתָהּ הִיא הַכְּרַעָה בֵּין הַחֲסֵד וְהַגְּבוּרָה לְפַעֲוֹל תְּמִיד עַל פִּי הָאִמָּת שֶׁבָה מִתְּגַלָּה תְּפָאֶרֶתוֹ שֶׁל הַקַּב"ה וְלֹא לְפִי נְטִיית הַלֵּב

לְעִנְיַן הַשְּׁרָשִׁי שֶׁל הַתּוֹרָה וְהַמְּצוּוֹת שֶׁל כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל יִכּוּל הָאִישׁ לְבַא לְדַגְלוֹ בְּאוֹתוֹת הַלָּלוּ, לְבֵית אֲבוֹתָם יַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, דֵּהֵינּוּ עַל יְדֵי דְבִיקוּת בַּחֲסֵד גְּבוּרָה תְּפָאֶרֶת שֶׁהִיא עֲבוּדַת שְׁלֹשַׁת הָאֲבוֹת הַק"ל.

וְזֶהוּ הָאוֹת שֶׁל שַׁבַּת קוֹדֵשׁ, שֶׁשַׁבַּת הִיא הַשְּׁלֵשָׁה אֲבוֹת (וְזוֹה"ק יִתְרוֹ פּח:), בְּסַעֲוֵדָה רֵאשׁוֹנָה הִיא אֲבֵרָה, וְיִכּוּלִים אֲנַחְנוּ לְהַמְשִׁיךְ עֲלֵינוּ מִדּוֹתָיו אֲשֶׁר הִיא כְּאֲמוֹר לְעֵיל "שֶׁתְּשַׁפִּיעַ לָנוּ בְּזַכּוּתוֹ אֲהָבָה וְאִמּוּנָה יַחֲדוּךְ יִתְבַּרַךְ שְׁמוֹ"⁴. בְּסַעֲוֵדָה שְׁנִיָּה הִיא

הוֹסְפוֹת וְהַעֲרוֹת

(בְּרֵאשִׁית לֹא מִב) וּפְחָד הוּא מַחֲשֵׁבָה, וּסַעֲוֵדָה הַשְּׁלִישִׁית הוּא כִּנְגַד יַעֲקֹב בַּחֲנִינָה דִּיבּוּר כְּמוֹ שֶׁאִיתָא בְּתַרְגּוּם וְיַעֲקֹב רוּחַ מִמְּלַל וְכו', וְזֶהוּ שֶׁמִּתְקַן בַּחֲלוּל עַל יְדֵי קוֹל צוּם מִמוֹן יִכּוּל לְתַקֵּן בְּשַׁבַּת עַל יְדֵי שְׁלֹשׁ סַעֲוֹדוֹת עַכ"ל. וְכ"כ בְּלִיקוּטֵי מַהֲרַ"ל (וְאַלְקִיָּקוֹב, פ' וִיקָה), וְכ"כ בְּלִיקוּטֵי הַרִי"ם עַרְךְ סַעֲוֹדוֹת שַׁבַּת ע"י שֵׁם רֵאשִׁיתוֹ, (וְכ"כ יִסּוּד וְשׁוֹרֵשׁ הַעֲבוּדָה שֶׁעַר הַשְּׁמִינִי בְּשֵׁם "רֵאשִׁית בְּסַפְרִים").

אֲבָל יֵשׁ לְצִיָּן שֶׁהִרְבָּה מְקוּבְּלִים כָּתְבוּ לְהִיפֵךְ, דְּמִידַת יִצְחָק הִיא כְּלִילָה וּמִידַת אֲבֵרָה הִיא בְּיוֹם, כ"כ הַרְמ"צ מְפָאֵנוּ, וְכ"כ הַחִיד"א (שַׁבַּת ס"ג קמ"ו), וְאֵלּוּ וְאֵלּוּ דִּא"ח.

4. נִחְלַקוּ בִּזְהָרָה בִּזְהָרָה בְּסַפְרֵי הַקְּבֵלָה וְהַחֲסִידוֹת אִיזָה סַעֲוֵדָה הִיא כִּנְגַד אֲבֵרָה, וְאִיזָה כִּנְגַד יִצְחָק וְיַעֲקֹב. וְכַפִּי שִׁיטַת רַבֵּינוּ דְּסֹדֵר הַסַּעֲוֹדוֹת הוּא כְּסֹדֵר, דֵּהֵינּוּ אֲבֵרָה יִצְחָק וְיַעֲקֹב מְצִינּוּ בְּעוֹד סַפְרֵי חֲסִידוֹת, כְּגוֹן בְּאַמְרֵי נֹעֵם (פ' תּוֹלְדוֹת ד"ה בְּפִסּוּק וּפ' בַּחֲקוּתֵי ד"ה וְזִכְרֵתִי), וְכ"כ בְּסַפְרֵי בּוֹצִינָא דְנִהוּרָא (לִיקוּטִים מִהַר"ק רַבֵּי בִּירוֹן מִמְעוּזִיבּוֹ זִי"ע עַרְךְ סַעֲוֹדוֹת שַׁבַּת) וְד"ל וְהִנֵּה שְׁלֹשׁ סַעֲוֹדוֹת שֶׁל שַׁבַּת הֵם גַּם כֵּן מַחֲשֵׁבָה דִּיבּוּר וּמַעֲשֵׂה כִּנְגַד אֲבֵרָה יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וְאֲבֵרָה הוּא כִּנְגַד סַעֲוֵדָה רֵאשׁוֹנָה, וְהִנֵּה אֲבֵרָה הוּא בַּחֲנִינָה מַעֲשֵׂה כְּמוֹ שַׁכְּתוּב וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בַּחֲרָן (בְּרֵאשִׁית יב ה), וּסַעֲוֵדָה הַב' הוּא כִּנְגַד יִצְחָק וְהוּא בַּחֲנִינָה מַחֲשֵׁבָה כִּי יִצְחָק הוּא פְּחָד כִּידוּעַ

ישראל, ונתן ליעקב אמת ואינו יכול לשקר, וזהו אפילו עם הארץ לענין תרומות ומעשרות בשבת הוא נאמן לומר עשרתי, מחמת שנתן ליעקב האמת ואינו יכול לשקר.

וזה ג' האותות שנתן לנו השי"ת, אות מילה על ידי אברהם אבינו שנאמר (בראשית ט, יב) זאת אות הברית. ואות של תפילין בכדי שיהיה לנו כח להגביר את עצמינו על היצר הרע, היא מדתו של יצחק שהמשיך גבורות קדושים, שנאמר והיה לאות על ידכה, יד כהה, וד"ל. והאות של שבת קודש שנאמר (שמות לא, יג) אות היא ביני וביניכם, ושבת היא יעקב, ויכולים אנחנו להמשיך לנו שפע ברכה והצלחה עד ביאת הגואל במהרה בימינו אמן.

ביאור

ודרשו חז"ל (מנחות לו, א) יד כהה מידת הגבורה נקראת יד כהה⁵ משום שמידתה היא להחליש את כח היצר הרע, וד"ל ובחינה זו מאירה בסעודה שניה של ש"ק שהיא בשחרית זמן תפילין, לכן בשבת במוסף אנו אומרים כתר יתנו לך, והיא האות של שבת כנגד האות של תפילין שהיא כתר, והאות של שבת קודש שנאמר (שמות לא, יג) את שבתתי תשמרו כי אות הוא ביני וביניכם המאירה בסעודה שלישית של ש"ק שאז מאיר עיקר הארת שבת כידוע מהאר"י הק', שאז עיקר עליית העולמות, ושבת היא יעקב שעליה נאמר שאין לה הפסק עולמית, והכוונה לסעודה שלישית שאז עיקר עליית העולמות של שבת קודש (עד הכתר העליון), ולכן על ידי סעודה זו יכולים אנחנו להמשיך לנו שפע ברכה והצלחה עד ביאת הגואל במהרה בימינו אמן.

כלל, ונתן ליעקב אמת ואינו יכול לשקר מידת התפארת שהיא האמת מאירה בשב"ק בלבנות ישראל ולכן אפילו עם הארץ אינו יכול לשקר בשב"ק, וזהו אפילו עם הארץ לענין תרומות ומעשרות בשבת הוא נאמן לומר עשרתי, מחמת שנתן ליעקב האמת ואינו יכול לשקר.

וזה ג' האותות שנתן לנו השי"ת, אות מילה על ידי אברהם אבינו שנאמר (בראשית ט, יב) זאת אות הברית ובחינה זו מאירה בסעודה ראשונה של שבת קודש כמו שאנו אומרים בליל שבת קודש, "ושמרו בני ישראל את השבת... אות ברית היא לעולם", ואות של תפילין בכדי שיהיה לנו כח להגביר את עצמינו על היצר הרע, היא מדתו של יצחק שהמשיך גבורות קדושים, שנאמר (שמות יג, ט) והיה לך לאות על ידכה,

הוספות והערות

5. עי' זוה"ק (ח"ג רנו, א) פקודא שתיתאה, איהי תפלה של יד בדרועא שמאלא, ומסטרא דגבורה ה' דיד כהה, מכתר ועד גבורה ה' ספיראן.